

Dr hab. Mariusz Waras

Gdańsk, 21.01.2019 rok

Akademia Sztuki w Szczecinie

Wydział Malarstwa i Nowych Mediów

Recenzja pracy doktorskiej i dorobku artystycznego Pana mgr Mateusza Pęka, sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Malarstwa na Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Tytuł rozprawy: „Instalacja procesualna wobec metod jej sytuowania przestrzennego – projekt skonstruowany w kontekście cyklu prac o tytule „Życie jako problem 2009-2017”

Promotor: Prof. Jarosław Bauć, ASP Gdańsk

Promotor Pomocniczy: Dr hab. Łukasz Guzek, ASP Gdańsk

1. Podstawowe dane o kandydacie.

Pan mgr Mateusz Pęk urodził się w 1978 w Lęborku. W 2002 roku został absolwentem ówczesnego kierunku Malarstwo na Wydziale Malarstwa i Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, oraz kierunku Grafika na tym samym wydziale w 2006 roku. W 2004 roku przebywał na stażu asystenckim u prof. Maurica Huvlein, w pracowni wideo i animacji w Instytucie Sztuk Wizualnych w Orleanie. Następnie rozpoczął współpracę w pracowniach intermedialnych ASP w Gdańsku (ad. II st. Wojciecha Zamiary, prof. Witosława Czerwonki, prof. Grzegorza Klamana), w których był współodpowiedzialny za tworzenie programu dydaktycznego oraz techniczną realizację zadań. Od 2015 roku jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, opiekunem koła naukowego Wydziału Malarstwa, oraz autorem programu dydaktycznego Pracowni Podstaw Projektowania w Przestrzeni Publicznej.

Swoje realizacje tworzy z wykorzystaniem różnych mediów: wideo, instalacji, obiektu, grafiki, tekstu.

Pan Mateusz Pęk prezentuje w swoim dorobku wiele istotnych dokonań, w tym znaczące indywidualne i zbiorowe wystawy w kraju i za granicą. Jest też laureatem ważnych konkursów i nagród. Jego twórczość artystyczna została opisana i udokumentowana w wielu publikacjach, opracowaniach krytycznych i katalogach.

Dorobek twórczy:

nagrody i stypendia:

- 2012 Główna nagroda w międzynarodowym konkursie „Baltic goes digital”
- 2004 Roczne stypendium w Instytucie Sztuk Wizualnych w Orleanie
- 2004 Stypendium Marszałka Województwa Pomorskiego
- 2003 Nagroda Prezydenta Miasta Gdańsk dla młodego twórcy w dziedzinie video-art

prace w kolekcji:

- Fudacja MONA, Poznań
- Blekinge Museum, Karlskrona
- Vernissage gallery, Londyn

wybrane wystawy indywidualne:

- 2018 „Cud awangardy”, Galeria XX1, Warszawa, Polska
- 2016 „Trzeci człowiek”, Kolonia Artystów, Gdańsk, Polska
- 2012 „Nuda i śmiech”, Gdańska Galeria Miejska, Gdańsk
- 2011 „Inkrustacja”, galeria Zona, Łódź, Polska
- 2009 „Życie jako problem”, CSW Łaźnia, Gdańsk, Polska
- „Backspace”, galeria NCK, Gdańsk, Polska
- 2008 „2.5D”, galeria BWA, Jelenia Góra, Polska
- 2007 „Świątynia w cyberkulturze”, galeria Project 1, Gdańsk, Polska
- 2005 „Projekt TechnoSakralizacji”, galeria Kont, Lublin, Polska
- 2004 „Preparaty”, galeria Wall, Orlean, Francja

wybrane wystawy zbiorowe:

- 2018 „6. Mediations Biennale”, Muzeum Archidiecezjalne, Poznań, Polska
- „Gdańskie Biennale Sztuki”, Gdańska Galeria Miejska, Polska
- 2017 „Niewidzialni – z Aten do Kassel”,
- performans przed galerią Fridericianum, Kassel, Niemcy
- 2016 „Kwiat jednej nocy”, performans na placu katedralnym, Kolonia, Niemcy
- „CUD”, Gdańska Galeria Miejska, Gdańsk, Polska
- 2015 „Wyspa 3.0. Mapa i terytorium”, IS Wyspa, Gdańsk, Polska
- „Znajomi znad morza”, Gdańska Galeria Miejska, Polska
- „Absolwent”, IS Wyspa, Gdańsk, Polska
- 2014 „Art Line”, iMAL Centrum Kultury Cyfrowej i Technologii, Bruksela, Belgia
- „HANSEvideoart”, Kunsthalle St. Annen, Lubeka, Niemcy
- 2013 „Art Ready”, Galeria „Spiż 7”, Gdańsk, Polska
- „Patch”, galeria „Bunkier Sztuki”, Kraków, Polska
- „Mixing Realities”, Muzeum Regionu Blekinge, Karlskrona, Szwecja

- 2012 „Moving silence”, Instytut Goethego, Ateny, Grecja
- „Baltic goes digital”, Gdańska Galeria Miejska, Polska
- „Space matters”, przestrzeń publiczna, Karskrona, Szwecja
- 2011 „14 Biennale Sztuki Mediów WRO”, Wrocław, Polska
- „Nie na miejscu”, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, Polska
- „Based in Berlin”, galeria Atelier, Berlin, Niemcy
- 2010 „Biennale Mediations 2010”, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Polska
- 2010 „Metasurvival”, galeria Spiz 7, Gdańsk, Polska
- „Youngest generation”, kino Dvor, Lublana, Słowacja
- „Jeden pies 2”, galeria BWA, Bydgoszcz, Polska
- 2009 „Jeden pies” wystawa w ramach „Wilno- Europejska Stolica Kultury”, Wilno, Litwa
- „Platoux” - festiwal sztuki audio wizualnej, CSW Toruń, Toruń, Polska
- 2008 „European Attitude”- biennale sztuki, Zendai MoMA, Shanghai, Chiny
- 2007 „Asteizm- żart w sztuce”, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, Polska
- „Witryna Wolności”, galeria Repassage, Kraków, Polska
- „To idzie młodość!”, galeria Jesionowa 4/3, Gdańsk, Polska
- „12 Biennale Sztuki Mediów WRO”, Wrocław, Polska
- 2006 „Inscenizacja śmierci JP2”, galeria Modelarnia, Gdańsk, Polska
- „Przekonaj się!”, Centrum Kultury Austriackiej, Warszawa, Polska
- „Loire-Vistule”, galeria St. Jean, Orlean, Francja
- „Asia Europa Mediations”- biennale sztuki, Poznań, Polska
- 2005 „Czerwotka, Zamiara, Pęk”, galeria Nowa Oficyna, Gdańsk, Polska
- „Un/Real?”, galeria Inner Spaces, Poznań, Polska
- „11 Biennale Sztuki Mediów WRO”, Wrocław, Polska
- „Absolwent” wystawa z okazji 60 lecia ASP Gdańsk, Polska
- Instytut Sztuki Wyspa, Gdańsk, Polska
- 2004 „Sezon Polski we Francji”, galeria St. Jean, Orlean, Francja, Polska
- „Prezentacje”, galeria Żak, Gdańsk, Polska
- „Zimno 3”, galeria Modelarnia, Gdańsk, Polska
- 2003 „Wojtek Zamiara i studenci”, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, Polska
- „V Ogólnopolski Konkurs Malarstwa im. Gepperta”, galeria BWA, Wrocław, Polska
- „Some like it hot”, galeria Bloxham, Londyn, Anglia
- 2002 „Znajomi znad morza”, hala 89a, Gdańsk, Polska

Publikacje (wybrane):

- „Tekstylija Bis. Słownik młodej polskiej kultury”, red. P. Matecki, Kraków 2006
- „Metafizyka a sensualna cielesność”, A. Rogoś, www.bunkiersztuki.com.pl, Gdańsk 2005
- „Un/Real? – O ujawnieniu różnic między realnym a wyobrażonym”, R. Bromboszcz, www.obieg.pl, Warszawa 2006
- „Asia-Europa Mediations”, red. T. Wendland, Sławek Sobczak, Poznań 2007
- „Życie po życiu”, P. Stasiowski, www.obieg.pl, Wrocław 2008
- „Soft religia w sztuce Polskiej”, K. Piotrowski, Newsweek Polska, Warszawa 2008
- „Jeden Pies”, red. V. Kuś, W. Kuczma, Bydgoszcz 2009
- „Laboratorium rzeczywistości”, K. Jurecki, EXIT – nowa sztuka w Polsce, kwartalnik 1(81), Warszawa 2010
- „Video game as a problem”, K. Prajzner, www.obieg.pl, Warszawa 2010
- „Biennale Mediations 2010”, red. T. Wendland, Poznań 2010

2. Ocena dorobku artystycznego.

Mateusz Pęk jest podwójnym absolwentem Wydziału Malarstwa i Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Ukończenie Grafiki stało się przyczynkiem do wykonywanego zawodu, a doświadczenia wielogodzinnej pracy w zamkniętych przestrzeniach biurowych, unieruchomienia ciała w fotelu, czy przesunięcia komunikacji do sieci, stały się inspiracją szeregu przyszłych realizacji Pęka, w tym przedmiotu recenzji. Ważny wpływ na artystyczny rozwój Pęka miała rola asystentem prof. Witosława Czerwonki, dlatego dla rozpoznania twórczości Mateusza, sztuka konceptualna będzie nurtem wiodącym. Jego realizacje wideo noszą znamiona filmu strukturalnego, a instalacje, bazując na idei ready-made, organizują się wokół systemów konceptualnych. Twórczość Mateusza Pęka komentuje zamknięte cykle systemowe i poszukuje dla nich obrazowania w różnych mediach: od wideo, przez obiekt, do instalacji zawierającej autorskie formy plastyczne. Zaznaczam wczesne cykle Pęka: „biologiczne” czy „religijne” („Projekt technosakralizacji kościoła katolickiego”), ważne, również w „ćwiczeniach się” artysty na różnych paradygmatach i mediach. Już w tych wczesnych pracach uwidacznia się siła napędowa Pęka - którą wydaje się być wola poznania rzeczywistości, badania jej w skromnych, wydzielonych systemach, budowanie narzędzi do badania samego siebie: sposobów myślenia i odczuwania, a także jakiegoś metafizycznego zawieszenia. Interesujące jest umocowanie artysty w tych specyficznych performance'ach, w jaki układają się jego cykle; można wydzielić okresy, pokrywające się mniej więcej chronologicznie z biografią artystyczną autora, w których jest on kolejno:

1.: zanurzony w istniejącym świecie: wchodząc w dialog z zastaną rzeczywistością religii, eksperymentuje z medium i ikonologią, sprawdza elastyczność i skłonność do transformacji języka systemu, wprowadza zaburzenie w przekazie: system, ucząc się nowego języka odsłania swoje mechanizmy. Należy tu przywołać m. in. cały wspomniany wyżej „Projekt technosakralizacji”..., czy „Polski Performance”. Są to prace chcące się podobać, ich stosunek do widza jest uwodzący. Chwytlive, ładne, łatwe w odbiorze, można powiedzieć naiwne. Pod tymi pozorami pozostają ważnymi narzędziami w laboratorium Pęka;

2.: przybiera postawę moderatora w wytworzonym przez siebie i udostępnionym na zasadzie współtworzenia do użytku świecie. Taką postawę widać w projekcie „Bałtycka Agora”¹. Ta strategia pozostaje na razie ślepą odnogą;

3.: przybiera dominującą formę przekazu. Akt tworzenia odbywa się w artystycznej kuchni - jest niedostępna dla widza, zostaje on postawiony wobec „gotowego produktu”, frustrującego, bo wyzwalającego w widzu gotowość interakcji, a pozostającego jednostronnym wyrazicielem wizji artysty. Przykładem jest Seems2know i cykl 2.5D, obejmujący m.in. takie prace jak Polish Dancers i Throated Textures. Artysta wykorzystując powszechnie kojarzone gry, bazujące na silnym związku emocjonalnym gracza z postacią, tworzy własne romantyczne mikroświaty i przedstawia

¹ („Plan wymyślonego miasta bałtyckiego opiera się na topograficznej mapie 3D dna Bałtyku. Projekt będzie funkcjonować jako platforma internetowa. Każdy użytkownik sieci może zostać budowniczym miasta, a jego/jej wkład w budowę będzie zależał od jego/jej lokalizacji w stosunku do centrum – Agory Bałtyckiego Miasta. W optycznym centrum odwróconego dna znajduje się Głębia Landsort (na północny zachód od Gotlandii). Na jej szczycie, a właściwie na jej samym dole, znajduje się Agora Bałtyckiego Miasta.” (ze strony <http://artline-southbaltic.eu/pl/commission/baltic-agora-klaudia-wrzask-matuesz-pek/>))

je w przestrzeni galeryjnej jako obiekty (filmy). Ciekawym przykładem jest też cykl „Nuda i śmiech”².

4.: pozwala widzowi na obserwację: ale wpuszcza go ostrożnie, dosłownie jak do rezerwatu. Jest demiurgiem. Wykonuje prace rzeźbiarskie przy swoim materiale - krzesła i umieszcza obiekt w świecie abstrakcyjnym.

Ta wielotorowość eksploracji przekłada się na różnorodność miejsc i środowisk, w jakich artysta prezentuje swoje prace. W przypadku, opisywanej w rozprawie doktorskiej, instalacji „Życie jako problem”, kontynuowanym konsekwentnie od 2009 roku cyklu trawestuje i dekomponuje formę fotela biurowego. Linie kontekstów np. przestrzennych, materiałowych czy kuratorskich, w jakich procesualnie prezentowana jest instalacja, przecinają się w punktach tak zaskakująco odmiennych zagadnień jak krytyka konsumpcjonizmu, rozważania formalne nad doświadczaniem przestrzeni i czasu, wspólnotowość, fetysz, itd. Pozornie: wiele z tych realizacji jest perełkami, wiele wydaje się być nieporadnych, albo przebrzmiałych. Udowadniałoby to jedynie, że każdą dyskusję można prowadzić przy użyciu krzesła.

W istocie, ważne jest tu rozumienie pracy u Pęka, które zarysowuje w wywiadzie z Magdaleną Cichocką: mozolne, konsekwentne powtarzanie wariantywnie, aż do możliwych kreatywnych rozwiązań. W tej sytuacji każda wypowiedź jest równie istotna także dlatego, że wspólnie dopiero tworzą żywą w czasie strukturę świata krzeseł biurowych i każde z tych krzeseł jest jakąś aktualnością. Podoba mi się interdyscyplinarne podejście Pęka do sztuki: w końcu sztuką, jak chyba mówi, można tłumaczyć spore fragmenty rzeczywistości, nie gorzej niż nauką czy religią. Fascynujące jest zawzięte poszukiwanie form plastycznych dla tych badań, wyjątkowe znaczenie upływu czasu, ważność każdego stadium i każdego bytu.

W kolejnych odsłonach artysta poszukuje też dla swoich foteli nowych funkcji, wynikających ze szczątkowej formy (bulgoczą, obracają się w wokół własnej osi), zyskują nowe atrybuty – których celem jest umożliwienie dalszej ewolucji. Mateusz Pęk powołał do życia kapryśny światek, który rozrasta się w najdziwniejszych kierunkach.

3. Ocena części artystycznej pracy doktorskiej.

Instalacja składa się z kilku elementów. Podstawę stanowią cztery formy powstałe z pięcioramiennego krzyżaka podstawy. Jego pozostałe elementy są wydłużane i plastycznie modelowane i rozciągane przy pomocy rur, kształtek i materiałów mających bliski związek z tym z czego zbudowany jest fotel. Całość kompozycji w płaszczyźnie pionowej zamykają płyty styropianowe stanowiące ściankę działową, sztuczną granicę przestrzeni biurowej. Całość umieszczona jest na wykładzinie. Dodatkowo na fragmenty instalacji rzutowany jest obraz z projektora. Pozornie banalny przedmiot który służy nam na co dzień w różnych sytuacjach, u Mateusza Pęka zamienia się w małą, żyjącą istotę. Najczęściej nie zwracamy uwagi na to na czym

² („Multimedialna instalacja Mateusza Pęka, zatytułowana „Nuda i śmiech”, składa się z kilku wideoprojekcji przedstawiających portrety młodych kobiet oraz instalacji wykonanej z fotela i sprzętu elektronicznego. (...) Opisywany bohater, a w tym wypadku bohaterki przebywają w internetowej przestrzeni komunikacyjnej. W momencie zalogowania się na stronie chatroom'u pojawiają się na scenie, kurtyna się podnosi. Od tej chwili do momentu wylogowania są gwiazdami estrady: tańczą, śmieją się, stroją miny. Odbiór tego spektaklu nie jest jednak łatwy, symultaniczność projekcji dezorientuje i rozprasza, a brak klarownej przyczynowo-skutkowej narracji nudzi. Intensywne kolory tła stwarzają duszną atmosferę - daleką od bezpiecznego nastroju zacisznego pokoju, w którym przebywają bohaterki filmów.” (za: https://www.ggm.gda.pl/pl/0,0,595,Mateusz_Pek_Nuda_i_smiech,0,0,index.php).

Wm

siedzimy. Mając do wykonania zaprogramowane czynności czasem tylko przeciągamy się starając się chwilę odprężyć lub dłużyć w nosie, żując gumę zostawiamy pod siedziskiem nasze organiczne ślady. Pęk poprzez ingerencje w strukturę fotela nadaje mu właściwości organiczne. Fotel zaczyna żyć po swojemu niekontrolowanie rozrastając się w różne strony, Traci swoją funkcjonalność, elementy konstrukcyjne przestają być istotnie wbrew woli projektanta. Pomiedzy obiektami zachodzi interakcja. Fotel pozbawiony jest dwóch istotnych elementów czyli siedziska i podparcia. Formy jakie przybierają, trochę przypominają potwory z horrorów klasy B. Nie starają się być ładne. Patrząc na siebie wzajemnie jakby miały zaraz siebie zaatakować lub wręcz przeciwnie leżące, obojętne, pokonane. Całość sprawia wrażenie mocnego odrealnienia. Praca może być odczytywana w kontekście krytyki systemu pracy w ogóle, ale szczególnie tego biurowo-korporacyjnego. Jak sam wspomina bazą do projektu jest jego długoletnia praca w takiej przestrzeni. Narastająca frustracja, wypalenie zawodowe, problemy zdrowotne związane z siedzącym trybem życia. Sam obiekt jest częścią struktury, nie istnieje w przestrzeni bez innych atrybutów. Czyli bardzo prostego wnętrza, rozświetlonego ekranem komputera, ograniczającego do konkretnego stanowiska pracy. Obiekty nie powstają w określonej przestrzeni. Są adaptowane i traktowane przez autora jakby był rzemieślnikiem. Widać w tym fascynację materiałem, strukturą. Dodatkowo ważny jest aspekt cyfrowego świata, który poprzez projekcje spaja się instalacją. Skoncentrowanie uwagi na fotelach u Mateusza Pęka to jego obsesja. Projekty nie sprawiają wrażenia skończonych, zamkniętych. Są jakby porzucone i oczekując na kolejny dzień pracy.

4. Ocena merytoryczna dysertacji.

Dysertacja doktorska, przygotowana pod okiem prof. Jarosława Baucia, oraz promotora pomocniczego dr. hab. Łukasza Guzka pt. *Instalacja procesualna wobec metod jej sytuowania przestrzennego – projekt skonstruowany w kontekście cyklu prac o tytule „Życie jako problem 2009-2017”* jest napisana przejrzyście. Podzielona jest na dwa rozdziały. Pierwszy wprowadza nas w obszary zainteresowań Mateusza Pęka. Przywołuje strategie ekspozycyjne artystów XX wieku w kontekście przestrzeni, w której obiekty się znajdowały, a także ich poszukiwania i sposoby budowania i spajania dzieła z obiektem architektonicznym, z wykorzystaniem jego naturalności. W kolejnym podrozdziale wskazuje na ważność zagadnienia sztuki procesualnej i na szereg przykładach i wykresach przybliża złożoność tego procesu dochodząc do najbardziej interesującego autora obiektu czyli fotelu lub krzesła. Na kilkunastu przykładach możemy prześledzić w jaki sposób artyści próbowali zmierzyć się z obiektem krzesła. Są to formy tradycyjnie malarskie, obiekty, instalacje. Podrozdział kończący pierwszą część mówi o formie fotela biurowego i domowego. Jego technicznych niuansach i relacji do przestrzeni w jakiej on się znajduje. W drugiej części pracy Mateusz skupia się na opisie projektu „Życie jako problem” Jest to już dość długa przygoda, trwająca prawie 9 lat. Możemy prześledzić poszczególne fazy projektu. Od pęczniących foteli które jednak zachowywały jeszcze swoją funkcję i kształt. W późniejszym okrasie doposażone w elementy ruchome i projekcję obrazu jako nierozłącznego elementu fotela wzbogacającego jego funkcje. Na dość radykalny krok Mateusz decyduje się podpalając fotele. Wydaje się, że ten krok mógłby być już ostateczny. A jednak daje pole do kolejnego etapu eksploatacji tematu fotela, o czym mowa jest w instalacji będącej przedmiotem pracy doktorskiej.

5. Konkluzja recenzji.

Po wnikliwym zapoznaniu się z rozprawą doktorską, przedstawionym przez niego dziełem oraz jego dorobkiem artystycznym, oceniam mgr. Mateusza Pęka wysoko. Wyróżnia się ona oryginalnością i jest istotnym wkładem w kulturę wizualną sztuki współczesnej, a także w szeroko rozumianą kulturę również w aspekcie pozaplastycznym, jako wychodzący pomiędzy dziedziny eksperyment . Materiały jakie otrzymałem: rozprawę doktorską, dokumentację dorobku artystycznego, dzieło poparte ilustracjami, uważam za materiały, które świadczą o wystarczającej znajomości tematu i problematyki podjętej przez doktoranta.

Zgodnie z Art.13. Ust.1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki zwracam się do Rady Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku o nadanie magistrowi Mateuszowi Pękowi stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki plastyczne w dyscyplinie artystycznej - Sztuki Piękne.

Mariusz Waras
21.01.2019

